

Fugleobservationer i Nordvandet samt lokalviden om fangst, Qaanaaq juni 2013

Carsten Egevang

Datablad

Serietitel og nummer	Teknisk Rapport nr. 95
Titel	Fugleobservationer i Nordvandet og lokalviden om fangst, Qaanaaq juni 2013
Forfatter	Carsten Egevang
Institution(er), afdeling(er)	Grønlands Naturinstitut – Afd. for Pattedyr og Fugle
Udgiver	Pinnortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut ©
URL:	http://www.natur.gl
Udgivelsesår	juni 2015
Faglig kommentering:	Mads-Peter Heide-jørgensen, Grønlands Naturinstitut
Finansiell støtte	Det Grønlandske Selvstyres Departement for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke
Bedes citeret:	Egevang 2015. Fugleobservationer i Nordvandet og lokalviden om fangst, Qaanaaq juni 2013. Pinnortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut teknisk rapport nr. 95. 28 pp. Nuuk 2015. Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Layout og foto:	Carsten Egevang
ISBN	87-91214-72-6
EAN	9788791214721
Sideantal:	28
Internetversion	Rapporten er tilgængelig i elektronisk format på GN's hjemmeside: http://www.natur.gl/

Indhold

Sammendrag	4
Summary	4
Eqikkaaneq	4
Baggrund	5
Feltarbejdet	6
Fangstundersøgelser	8
Ændring i klima	8
Beskrivelse af fangsten	9
Hvalros	10
Forekomst	10
Fangsten	10
Forvaltning	11
”Problemer” i forvaltningen	12
Narhval	13
Forekomst	13
Fangsten	13
Forvaltning	14
”Problemer” i forvaltningen	15
Fugleobservationer	17
Resumé fugleobservationer	17
Logbog	19
Appendiks I - Artsliste	27

Sammendrag

Nordvandet – det største polynya i Arktis – rummer ud over unikke naturværdier også en lokalbefolkning, der er afhængige af en tilværelse hvor traditionel fangst er omdrejningspunktet. Denne rapport indeholder observationer af fuglelivet i området nord for Qaanaaq. Observationer der er interessante ud fra både tidspunktet der er udført på, og de nordlige, svært-fremkommelige lokaliteter som er besøgt under feltarbejdet. Samtidigt indeholder rapporten en beskrivelse af fangsten af hvalros og narhval i Qaanaaq-området. Den lister samtidigt faktorer hvor de lokale fangere mener at der er misforhold mellem lovgivning/forvaltning af de to arter, og de faktiske forhold, som de oplever som erhvervsfangere.

Summary

The Northwater - the largest Polynya in the Arctic - contains beside the unique natural values also a local human population that depends on an existence where traditional hunting is the focal point . This report includes bird observations from the area north of Qaanaaq. Observations that are interesting because of the season they are conducted on, but also because of the northern , difficult accessible locations that are visited during fieldwork . The report also includes a description of the subsistence harvest of walrus and narwhal in Qaanaaq area . It lists the factors where local hunters believe that there is a mismatch between regulation / management of the two species , and the conditions as they experience as professional hunters.

Eqikkaaneq

Pikialasorsuaq – nunarsuup issittortaani avannarlermi ammalatarsuit annerpaartaat – pinngortitap erianartuinik ulikkaarpoq, inoqarfinniillu tikinneqarsinnaanini peqqutigalugu avaqqukkuminaatsumik qitiusumik qangarsuaaniit piniarfinnaajulluni. Nalunaarusiaq una Qaanaap avannaanit timmissanik misissuinernik imaqarpoq. Peqatigisaanik nalunaarusiaq immikkooruteqartumik soqutiginaateqarpoq piffissap misissuiffiup nalaa aammalu sumiiffiit tikikkuminaatsut avinngarusimaqisullu misissuiffiqarneqarnerat pequtaalluni. Ilanngullugit aamma allaaserineqarput Qaanaap eqqaani aaffanniartarnerit qilalugarniartarnerillu. Uumasullu taakku pineqartillugit inatsisiliornerit aqutsinerullu ataqatigiinngiffiit taavani piniartut isumaat ilanngullugit allaaserineqarput kiisalu pissutsit piviusut piniartunit atugarineqartut aamma allaaserineqarlutik.

Baggrund

I juni 2013 udførte Grønlands Naturinstitut biologisk feltarbejde i området nord for Qaanaaq, Nordvest Grønland. Feltarbejdet koncentrerede sig om mærkning med satellit-sendere af hvalros og narhval. Det primære geografiske mål for feltarbejdet var iskantområdet i den nordlige del af Nordvandet (Nordvands-polynyaet) - et område med særlig høj biologisk produktion.

Som et sideprojekt til havpattedyr-mærkningen deltog biolog Carsten Egevang i feltarbejdet med to formål: 1) Fangstundersøgelser. Under og efter feltarbejdet blev der indsamlet informationer omhandlende den lokale fangst af narhval og hvalros. 2) Fugleobservationer. Med udgangspunkt i den eksisterende logistiske platform for narhval- og hvalrosarbejdet, blev der udført opportunistiske fugleobservationer.

Nordvandet har en særlig høj biologisk produktion, og dette betyder at området er særdeles rigt på fangstedyr. Narhval, hvalros, isbjørn og sæler forekommer i store antal, og også fuglelivet er rigt i området. Søkongen har her sin hovedudbredelse hvor omkring 80 % af verdensbestanden findes i tilknytning til Nordvandet, og omkring halvdelen af Grønlands polarlomvie-bestand findes her. Også ederfuglen har her nogle af de største kolonier der findes i landet. Stor-hvaler forekommer ikke, eller kun yderst sjældent, i området. Undtaget er dog Grønlandshvalen, der om foråret findes i polyniet. Af store landpattedyr findes både moskus (introduceret) og rensdyr, samt polarræv og polarhare.

Fundamentet for denne rapport er dels observationer udført under feltarbejdet i den nordlige del af Nordvandet, og dels ophold efter endt feltarbejde i Siorapaluk og Qaanaaq.

Transport under feltarbejdet i Nordvandet blev foretaget ved hjælp af lokale fangere fra Qaanaaq og deres joller.

Feltarbejdet

Området for udførelse af feltarbejdet var den nordlige del af Nordvandet – et område der er yderst vanskeligt at komme til, dels som følge af den lange afstand fra de beboede områder i Qaanaaq-området, dels fordi området er plaget af kraftig vind, der umuliggør sejlads i mindre fartøjer. Endemålet for feltarbejdet var at nå polyniets nordlige iskant - lokalt kendt som ”den nordlige iskant”. Her skulle det efter udsagn fra de lokale fangere være muligt at fange narhval ved hjælp af garn – og hermed mulighed for at udstyre dyret med satellit-sender. Samtidigt skulle hvalrosser som blev mødt på vejen udstyres med satellit-sendere.

Transport i forbindelse med feltarbejdet blev udført ved hjælp af joller og lokale fangere fra Qaanaaq. Den lange afstand gør at turen kun var mulig ved at benytte brændstof-depot udlagt af fangerne i efteråret 2012. Fangerne tjente imidlertid også en anden funktion ud over transporten, og deres lokalkendskab til området og de vanskelige vejrforhold. Ved satellit-mærkningen af hvalrosserne blev senderen fastgjort til spidsen af fangernes personlige harpuner. Fangerne kastede således deres harpuner mod hvalrosserne på præcis samme måde som når de selv er på fangst. På denne måde blev tusindårige gamle fangstmetoder kombineret med nyeste satellitteknologi i søgen på at kortlægge dyrenes vandringmønstre.

Deltagere i feltarbejdet var:

Fangere fra Qaanaaq:

Kristian Eipe (KE)

Naimangitsoq Petersen (NP)

Niels Miunge (NM)

Gideon Kristiansen (GK)

Grønlands Naturinstitut:

Mads Peter Heide-Jørgensen (MP)

Nynne Hjort Nielsen (NH)

Carsten Egevang (CE)

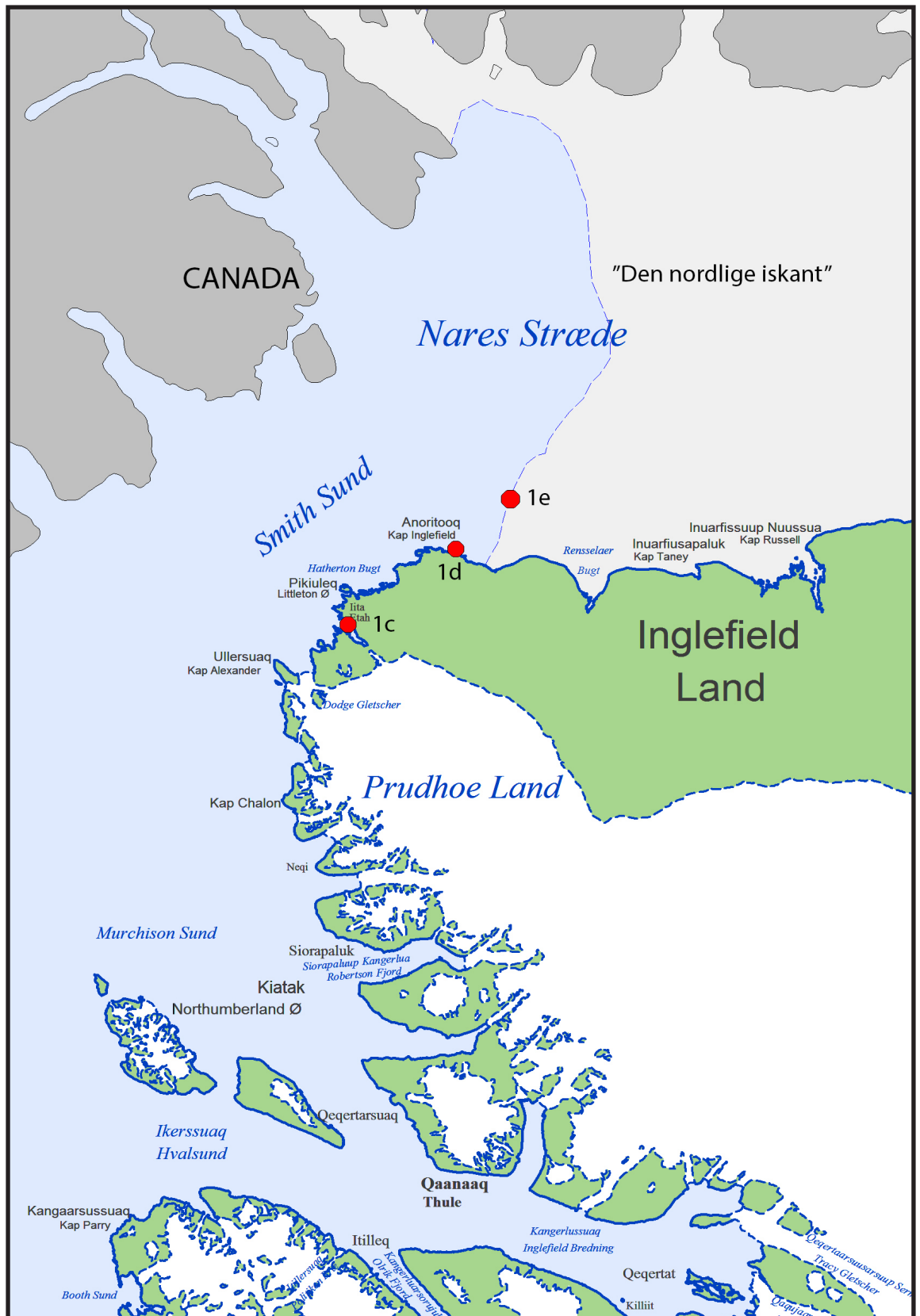
Områder besøgt samt tidsforbrug under feltarbejdet er beskrevet i detaljer under afsnittet ”Logbog”. Feltarbejdet var præget af forsinkelse (flytur Ilulissat - Qaanaaq) samt en række længere perioder hvor kraftigt blæsevejr umuliggjorde sejlads og dermed det planlagte arbejde. Således blev der tilbragt ufrivillig lang tid ved Etah (1c, Fig. 1) samt øst for pynten Anoritoq (1d), før turens endelige mål (1e) ved iskanten blev nået. På trods af forsinkelserne var feltarbejdet en succes og 10 hvalrosser blev udstyret med sender og samtidigt blev 12 biopsier fra hvalrosser indsamlet. Med hensyn til pilotprojektet omhandlende hvorvidt det var muligt at fange og udstyre narhval med satellit-sender fra iskanten, var også dette succesfuldt, og en enkelt narhval blev udstyret med sender.

Efter endt feltarbejde blev Carsten Egevang i området (Qaanaaq og Siorapaluk) for at indhente lokalviden omkring hvalros og narhvalfangsten.

Hvalrosser ved en våge i havisen.

Figur 1. Oversigtskort over den nordlige del af Avanersuaq - området for feltarbejdet – med stednavne benyttet i teksten. Forekomsten (medio juni 2013) af polynaets iskant ("Den nordlige iskant") mellem Grønland og Canada er indikeret med stiplede linje. Kortet viser desuden placeringen af Etah (1c) og "Lille Anoritoq" (1d), hvor længere perioder blev tilbragt som følge af vejrlig, samt lejren på iskanten (1e) hvorfra satellit-mærkning af narhval blev udført.

Fangstundersøgelser

En del af formålet med besøget i Qaanaaq, var at indhente oplysninger omkring den lokale fangst af hvalros og narhval. Baggrunden for indsamlingen af denne lokalviden, var et åbent brev til Selvstyret fra den lokale formand for fangerforeningen i Qaanaaq, der gør opmærksom på en række problemer i forvaltningen af de to arter. I brevet listes en række faktorer der gør livet som erhvervsfanger i Qaanaaq vanskeligt, og intentionen med denne rapport er at få uddybet og nuanceret disse faktorer gennem samtale/interview med udvalgte erhvervsfagere.

Under opholdet i Qaanaaq-området blev nøglepersoner ”interviewet” omkring fangsten af hvalros/narhval samt andre faktorer omhandlende den lokale fangst. Disse personer – kaldet ”informanter” efterfølgende – blev ikke interviewet gennem systematiske spørgeskemaer, men mere gennem samtale (med tolk) hvor emnerne omkring fangsten i Qaanaaq blev drøftet. Hovedtrækkene fra disse samtaler er beskrevet nedenfor.

Ændringer i klima: Informanterne i Qaanaaq melder om ændringer i de klimatiske forhold, der gennem de seneste 10-15 år har forandret deres livsforhold. Størst betydning har adgangen til fjorden, Kangerlussuaq, ud for byen, dvs. tidspunktet for hvornår fjorden fryser til om efteråret, og dermed bliver farbar for hundeslædekørsel. Folk beskriver at i ”gamle dage” (dvs. ét til to årtier tilbage i tiden), var tidspunktet for hvornår isen ”lagde sig” rimelig konstant. Hvert år omkring 10.-20. oktober frøs fjorden til, og her blev isen liggende til foråret/sommeren, hvor den brød op igen. Det betød at fra midten af oktober og frem, kunne man regne med at benytte isen til at få adgang til fangstområderne. I dag er situationen en anden: Fjorden fryser ikke længere til i oktober, men i stedet indtræder en længere periode hvor der forekommer is, men ikke is der er tyk nok til at hundeslædekørsel er mulig. De seneste år er havisen ud for byen først blevet farbar i midten af januar måned. Det betyder at perioden i efteråret, hvor hverken slædekørsel eller sejlads (og dermed fangst) er mulig er blevet væsentligt forlænget; fra kun at forekomme i september til oktober tidligere, forekommer denne ”døde periode” nu fra september til januar. Ligeledes vigtig er tidspunktet om sommeren, hvor isen ”går”, og isen bliver farbar for sejlads. Tidligere lå isen ud for byen til langt ind på sommeren, og sejlads var typisk først mulig i starten af august måned. I dag bryder isen tidligere op, og i juli måned er sejlads nu mulig. Ændringer i tidspunktet for hvornår havisens går, har været så konsistent gennem de seneste år, at Royal Arctic Line har taget konsekvensen, og ændret i deres sejlplaner: Første fragtskib til Qaanaaq anløb således i starten af august for et årti siden, mens tidspunktet senere blev flyttet til midt juli, og i 2013 er første skib sat til at ankomme 1. juli.

Lejr på iskanten, hvor bådene er trukket op på isen.

Hvalros - hun med kalv.

Beskrivelse af fangsten: I Qaanaaq-området er der en række faktorer der adskiller fangsten fra andre områder i Grønland. Området huser en række fangstdyr, der forekommer i relativt store antal, og giver gode muligheder for fangst. Samtidigt er området tyndt befolket (ses der bort fra Thule-basen, bor der mindre end 700 personer), og konkurrencen for fangstdyrene mellem fangerne er lille. Samtidigt er jagttrykket (den faktor som jagt/fangst kan påvirke bestandene med) mindre her, sammenlignet med de sydligere områder i Grønland. Selv om mange af fangstdyrene i princippet er til stedet året rundt, sætter naturlige faktorer begrænsninger for fangsten. Qaanaaq-områdets placering højt mod nord, betyder at mørkeperioden er lang, og om vinteren er det enten ikke muligt, eller kun i få timer midt på dagen, at drive fangst. Is-situationen i området (se under ”ændringer i klimaet”) giver ligeledes en række ”døde” perioder, hvor hverken jolle-sejlads eller hundeslædekørsel er mulig.

Vigtigste fangstdyr i Qaanaaq-området er narhval og hvalros, der betyder store mængder kød og mattak. Andre vigtige fangstdyr er sæler (især remmesæl og ringsæl) og isbjørn, mens hvidhval forekommer i mindre antal i fangsten. Storhvaler forekommer kun yderst sjældent i Qaanaaq-området, og bliver ikke fanget. Dog er observationer af pukkelhvaler nær Qaanaaq blevet mere hyppige indenfor de seneste år. En anden nyelig ændring er forekomsten af vågehval (sildepisker) der er steget – sandsynligvis som følge af et varmere klima – og hvor denne art traditionelt ikke indgik blandt fangstdyrene, er det muligt at vågehvalen fremover kan blive en ny kilde til kød i området. Enkelte vågehvaler er således fanget indenfor de seneste år.

Fuglene der indgår i fangsten (primært lomvie, søkonge og ederfugl) er ligeledes kun til stede i sommermånederne, mens de opholder sig under sydligere himmelstrøg de resterende måneder. Som en for Qaanaaq-området særegen form for fangst, fanges der med ketcher tusindvis af søkonger i de enorme kolonier. Der findes også en (tilsyneladende sund) bestand af snegæs i området, men der er endnu ikke indledt jagt på disse, da vidensgrundlaget om bestanden er spinkelt.

Tidligere foregik der ikke fiskeri i større stil i Qaanaaq-område, men indenfor de seneste få år er fiskeri efter hellefisk blevet etableret. I dag foregår der indhandling af hellefisk i Qaanaaq by samt ved Qeqertat, og denne nye mulighed for indtjening har massiv betydning for lokalsamfundet, hvor indtjeningsmulighederne er yderst begrænsede.

Hvalros

Hvalrosfangst har altid været vigtig i Qaanaaq-området. Fra gammel tid har spæk og kød været særdeles betydningsfuld som føde til både mennesker og hunde, og hvalrossens stødtænder har været benyttet til fangstredskaber (eksempelvis enden på harpunen). Hvalrossen vejer mellem 600 og 1400 kg, og repræsenterer en betragtelig mængde kød. I dag er hvalroskød fortsat en eftertragtet spise, og særdeles vigtig som hundefoder, hvor perioder med svigtende hvalrosfangst, kan betyde at det er vanskeligt at skaffe det nødvendige foder til at opretholde et hundespand. Traditionen med at anvende stødtænderne til fangstredskaber er imidlertid ved at uddø (harpun-enden erstattes af andre materialer), og hvalros-kraniet med tænder udgør som regel en højere værdi som salgsobjekt, eller som materiale til husflid.

Forekomst: Hvalrossens forekomst i Qaanaaq-området er forbundet med forekomsten af havis. Arten stiller to overordnede krav til sit habitat: Dels kombinationen af åbent vand og is (enten drivis eller iskantområdet) hvor dyrene hviler mellem fødesøgningen, og dels adgang til relativt lavvandede områder (typisk under 100 meters dybde), hvor hvalrossen finder sin primære føde, muslinger. Tilknytningen til områder med is betyder at forekomsten af hvalros i Qaanaaq-området, ændrer sig med forekomsten af is. Især habitatet med drivis er dynamisk og ændrer sig konstant efter strøm- og vindforhold. Et område kan det ene øjeblik indeholde store mængder drivis (og hvalrosser), hvorefter drivisen kan forsvinde og dyrene skal findes andre steder. I sommermånederne forlader hvalrossen Qaanaaq-området, for at opholde sig ved de nordøstlige kyster i arktisk Canada.

Fangsten: Fangsten af hvalros foregår som hovedregel ved harpunering (ellers synker dyret), hvorefter den aflives med skud. Alternativt kan hvalrosser på isflager skydes først, og harpunerer efterfølgende, men denne form er forbundet med risiko for at dyret mistes. Fangsten kan enten foregå fra iskanten eller fra jolle, men metoden er i princippet den samme: det er nødvendigt at komme i en tæt afstand på dyret for at ramme med harpunen. Dette er under normale forhold også muligt. Hvalrosser udviser normalt ikke frygt for mennesker, og det er muligt at gå/sejle tæt på dyr der hviler sig på isflager. I vandet dykker hvalrossen ikke i længere perioder, så også her er det som regel muligt at komme ganske tæt på dyret. På trods af at arten er tillidsfuld og relativ almindelig forekommende, er hvalrossen ikke et lettilgængeligt bytte, og kun de dygtigste og mest erfarne fangere driver denne form for fangst. Størst arbejde ligger i at lokalisere dyrene, hvilket kan betyde dagevis i åbne joller under vanskelige forhold i drivisen. Ydermere er hvalrosfangst potentielt farligt, da de store dyr kan angribe jollerne under fangsten. Efter at en hvalros er dræbt foreligger et betydeligt stykke arbejde med at partere de store mængder kød, og fragte fangsten tilbage til kødstativerne.

Tidligere foregik den største andel af fangsten fra iskanten, mens en mindre del blev taget fra jolle. I dag er det omvendt, og de fleste hvalrosser fanges fra jolle. Den største andel af hvalrosfangsten tages om efteråret. Typisk vil fangsten først på efteråret foregå i de nordlige områder, og vil rykke sydpå efterhånden som efteråret skrider frem. Desuden foregår der i Qaanaaq-området jagt på hvalros på tynd is, hvor fangeren til fods sniger sig ind på dyrene som er i stand til at bryde igennem is af 6-10 centimeters tykkelse for at trække vejret.

I perioden før der blev indført kvoteret fangst af hvalros, var fangstture fra større både (motorbåde/"nummerbåde") udbredt. De større både kunne være af sted i længere perioder ad gangen, og havde plads til at fragte væsentlig flere skudte dyr, sammenlignet med de små åbne joller. Begrænsningen i fangsten gennem kvoter gør at disse længerevarende ture, i dag er blevet urentable, og forekommer i langt mindre grad.

De vigtige områder for hvalrosfangst i Qaanaaq-området er: "Den nordlige iskant" (området i den nordlige del af Nordvandet, med relativ konstant forekommende iskant), Området ud for Etah, Området omkring Herbert Ø og Northhumberland Ø samt området omkring Saunders Ø/den nedlagte bygd Moriusaq.

Hvalros-kød har overordentlig stor betydning som foder til slædehunde i Qaanaaq-området. Her et foto fra Siorapaluk.

Forvaltning: Den grønlandske hvalrosbestand opdeles i tre separate delbestande, med forskellige bestemmelser om fangst. I Qaanaaq-området er det, modsat resten af landet, tilladt at fange hvalros-unger i selskab med hunner, og der er indført en fredningsperiode mellem 1. juli og 1. oktober.

Fra 2006 indførtes kvoter på hvalros, og den årlige kvote for Qaanaaq-området (2014 og 2015) er på 86 dyr (efter en periode med en årlig kvote på 64 dyr). Kvoten fastsættes af Grønlands Selvstyre efter anbefalinger fra den videnskabelige organisation NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission), baseret på biologisk rådgivning om en bæredygtig udnyttelse, ud fra bestandsestimater foretaget ud fra (fly-) optællinger. Seneste rådgivning gælder for perioden 2014-2018, og inddrager nyeste biologiske data. I år hvor kvotestørrelsen overskrides, fratrækkes disse dyr det efterfølgende års kvote. Eksempelvis blev der i 2014 fanget 3 dyr mere end kvoten tillod i Qaanaaq-området, hvilket betyder at kvoten for 2015 dermed er på 3 dyr mindre (=83). I sommermånederne opholder hunnerne sig med deres unger på isflager, og er mindre tilbøjelige til at flygte, og dermed lettere at fange. I sammentællingen af antallet af fangede hvalrosser, regnes en hun med kalv for to dyr i kvoten. Dvs. at nedlægges en hun med unge tæller det for to dyr, men mængden af kød er betragtelig mindre end ved to voksne dyr.

Hvalrossen er omfattet af CITES-konventionen, og siden 2006 har der været importforbud på hvalrosprodukter i den Europæiske Fælleskab. Samlet set betyder dette at afsætningsmulighederne for fangerne på hele kranier med stødtænder eller husflid lavet af stødtænder/knogler er mindsket i forhold til situationen før 2006.

Hvalrossen er opført på den grønlandske rødliste over truede dyrearter. Nordvandsbestanden er listet som ”kritisk truet” som følge af betragtelig tilbagegang i bestanden. Sommerbestanden af hvalros i Nordvandet er vurderet til omkring 2000 dyr (2014) – altså en mindre, isoleret bestand der betragtes som særlig sårbar over for ikke-bæredygtig fangst.

”Problemer” i forvaltningen: Følgende afsnit lister hvad informanter fra Qaanaaq-området finder problematisk i forhold til den nuværende forvaltning af arten.

Antallet af dyr. Den generelle melding i Qaanaaq-området er at ”Der er masser af hvalros”, når snakken falder på hvalros som fangstdyr. Denne opfattelse deles både af erfarne og mindre erfarne erhvervsfagere, men også af ”almindelige mennesker” der ikke er direkte afhængige af fangst. Opfattelsen er med andre ord at antallet af hvalrosser er højere end hvad estimerer fra flytællinger i området foreskriver. Således er også den årlige kvote af hvalros for lav i forhold til antallet af dyr der findes i området, ifølge informanterne. Behovet for hvalroskød i Qaanaaq-området er større end hvad den nuværende kvote tillader. Et konkret bud på hvad kvoten bør ændres til for at tilfredsstille behovet for kød, er selvsagt vanskeligt og komplekst at fremsige, men ifølge formanden for den lokale fangerforening er en fordobling af kvoten (altså omkring 140-150 dyr) et realistisk bud.

Ikke behov for kvotering. Ifølge QAPP (Fisker og fangerforeningen i Qaanaaq) er der ikke behov for en kvoteret hvalrosfangst i Qaanaaq-området. Befolkningsantallet i området er så lavt at en ikke-kvoteret fangst ikke vil have nævneværdig effekt på den lokale bestand af hvalros. Desuden virker de særlige udfordrende forhold omkring Qaanaaq (eks. perioder med ufarbar is; ”mørketid”) selvregulerende på perioden hvor der kan udføres fangst. Der vil naturligt forekomme tidspunkter hvor der ikke kan udføres fangst, og antallet af fangere i området er samtidigt så lavt, at kvotering og/eller fredningsperiode er overflødig for en bæredygtig fangst, mener QAPP.

Tidspunkt for tildeling af kvoter. Et mere lavpraktisk problem er tidspunktet for, hvornår næste års kvote af hvalros tildeles. Selvstyrets kvotesystem følger kalenderåret – altså fra januar til januar – og tildelingen af hvalroskvoten falder typisk i december måned. Den vigtigste fangstperiode for hvalros er imidlertid efteråret, hvor dyrene er til stede, og der indsamles hvalroskød til den lange vinterperiode. Fangerne i Qaanaaq oplever problemer med at administrere årets kvote, således at når efterårssæsonen sætter ind, kan hvalroskvoten være næsten opbrugt. Ifølge QAPP ville en kvoteperiode der fulgte cyklussen for hvalrosfangst – eksempelvis gående fra 1. oktober til 1. oktober – lette på dette problem, og skabe bedre basis for at administrere fordelingen af fangsten over året.

Forfordeling af Siorapaluk. Hvalroskvoten for Qaanaaq-området gælder for hele området, dvs. en fælles kvote for både Qaanaaq, Siorapaluk og Savissivik. Fangerne i Qaanaaq mener at fangerne i Siorapaluk har bedre muligheder for at jage hvalros, da disse har adgang til åbent vand en større del af året. Fangerne i Qaanaaq så gerne at kvoten opdeles så en større andel af kvoten kunne tildeles specifikt til Qaanaaq.

Ændringer i is-situationen. Informanterne fra Qaanaaq nævner samtidigt at de seneste års klimatiske ændring vanskeliggør hvalrosfangsten. Tidligere forekom (se ovenfor) stabil havis tidligere på sæsonen, mens perioden med ”rådden is” i dag er forlænget, og dermed forkorter perioden om efteråret hvor størstedelen af hvalrosserne fanges.

Hvalros med digende kalv i drivisen.

Narhval

Narhvalen kan betegnes som det økonomisk set vigtigste fangstdyr i Qaanaaq-området. Det har den været i flere årtier, og artens vigtighed er ikke blevet mindre i de seneste år. Narhvalen repræsenterer ud over store mængder kød til konsum, det værdifulde mattak (hud og spæk), som er eftertragtet internt i Grønland, og repræsenterer en salgsvare, der udgør en reel indkomstmulighed for erhvervsfangerne. Desuden bærer hannerne stødtand, der også kan betyde betydelig indtægt for fangerne. Narhvalen er en mindre tandhval som bliver 4-5 meter lang, og dertil kommer så stødtandens længde på op til 3 meters længde.

Forekomst: Narhvalen er kendetegnet ved at være en migrerende art, der vandrer ud og ind af områderne i Nordvandsområdet. Narhvalens vandringer er komplicerede, og udgøres af veldefinerede sommer- og vinteropholdsområder. Narhvalen benytter store dele af Baffin Bugten og Davisstrædet gennem året, med vandringer mellem grønlandske og canadiske områder. Satellitmærkning har vist at de samme individer år efter år benytter de samme vandringsruter mellem opholdsområderne, og at der samtidigt indgår vigtige fourageringsområder om efteråret. I Nordvandet findes Grønlands to vigtigste sommeropholdsområder, nemlig den nordlige del af Melville Bugt (ud for bygden Savissivik), samt i Inglefield Bredning (øst for Qaanaaq by). I takt med at isdækket forsvinder, vandrer hvalerne til deres sommeropholdsområder, og på trods af at der kan være mindre sæsonmæssige variationer, er tidspunktet (fænologien) for narhvalernes ankomst til områderne forudsigelige, og sker indenfor de samme tidsperioder hvert år. Dette er situationen i Inglefield Bredning, hvor havisens forsvinden omkring månedsskiftet juni/juli muliggør narhvalfangst tæt på Qaanaaq i en kort periode. Den vigtigste fangst, hvor størstedelen af områdets narhvaler fanges, foregår imidlertid i bunden af Inglefield Bredning, med bygden Qeqertaq som udgangspunkt.

Fangsten: Narhval fanges typisk i perioden mellem tidlig sommer og sen efterår. Selv om narhvalfangst foregår flere steder i Qaanaaq-området, tages størstedelen af narhvalerne i bunden af Inglefield Bredning. Når havisen er forsvundet er det en kort sejltur til Qeqertaq, og fangere fra Qaanaaq tager gennem sensommeren turen regelmæssigt, og opholder sig i længere perioder i bygden.

Narhvalen udviser en meget sky adfærd, og er ekstremt følsom over for høje lyde. Lyden fra motorstøj vil få narhvaler til at fortrække fra området, og umuliggøre fangst. Derfor er narhvalfangst en aktivitet der skal udføres yderst stille – enten stående direkte fra iskanten eller i traditionel kajak. Selve fangsten foregår ved at narhvalen først harpuneres, hvor der er fastgjort en fangstblære der forhindrer at hvalen kan dykke og som trætter dyret, hvorefter narhvalen aflives - typisk med riffel.

Avataq - en fangstblære fremstillet af ringsælsskind, der benyttes ved narhvalfangst. Den oppustede blære forhindrer hvalen i at dykke, og trætter dyret så det dræbende riffelskud kan sættes ind.

Som følge af narhvalens sky adfærd er det fra lokal side vedtaget at den indre del af Inglefield Bredning (det absolut vigtigste fangstområde) friholdes fra motoriseret færdsel når der foregår narhvalfangst. Således foreligger der en indbyrdes aftale mellem lokale der færdes i området, om at fangerne i deres kajaker har første ret til at benytte området til uforstyrret narhvalfangst. Informanterne fra Qaanaaq oplyser at denne indbyrdes aftale i høj grad respekteres, og der ikke er nævneværdige konflikter omkring færdsel i den indre del af Inglefield Bredning.

Satellit-sender fastgjort på ryggen af narhval.

Forvaltning: Dyrene i den nordgrønlandske narhval-bestand forekommer sæsonvist både i Canada og Grønland, og forvaltningen i de to lande modtager rådgivning fra JCNB (Joint Commission on Conservation and Management of Narwhal and Beluga) i samarbejde med NAMMCO. På baggrund af biologiske undersøgelser og bestandsestimater rådgiver JCNB Grønlands Selvstyre om bæredygtige fangstkvoter, og på baggrund af denne rådgivning fastsættes årlige kvoter fordelt på de særskilte bestande i Grønland. Den årlige narhvalskvote i Qaanaaq-området er på 85 dyr (2015) og er en såkaldt ”teknisk kvote”, hvor det samlede antal dyr der kan udtages af bestanden er 425 fordelt over en 5-årig periode (2014-2018). Den tekniske kvote giver fangerne større fleksibilitet i forhold til den varierende forekomst af narhval i området. Visse sæsoner er der mulighed for at fange mange narhvaler, mens fangsten andre år er mere mindre grundet dyrenes vandringer eller fysiske faktorer.

Handel af produkter fra narhval er reguleret af CITES, og siden 2006 har udførsel af narhvalprodukter, efter beslutning fra Grønlands Selvstyre, ikke været tilladt. De lokale fangere i Qaanaaq-området har således fået deres indtjeningsmuligheder fra narhvalens stødtand væsentligt reduceret.

Narhvalen er opført på den grønlandske rødliste over truede arter, som ”kritisk truet” på baggrund af registreret bestandsnedgang. Før indførelsen af kvoteret fangst blev der nedlagt 7-800 narhvaler årligt i Grønland, men efter 2005 har det årlige antal ligget omkring 300 dyr (310 i 2015). Ifølge Grønlands Rødliste er narhvalbestanden i Inglefield Bredning blevet halveret over en 20 årig periode, og årsagen til nedgangen tilskrives en ikke-bæredygtig fangst.

Det er den lokale kommunalbestyrelse i Qaanaaq der forvalter (den af Selvstyret) fastsatte kvote og udsteder enkelt-licenser til lokale ansøgere. Det er ligeledes Kommunalbestyrelsen der gennem tildelingen af licenserne bestemmer andelen af narhvaler fordelt mellem erhvervs- og fritidsfangere. Fangst af narhval i Qaanaaq-området foregår ofte ved fællesfangst – altså hvor flere fangere deltager i fællesskab om at nedlægge dyret, og efterfølgende fordeler kød og mat-tak.

Forvaltningsmæssigt er narhvalbestanden i Qaanaaq-området opdelt i to forskellige områder med en skillelinje gående ved Kap York (76°N; 67°V). Denne opdeling er foretaget for at imødekomme de faktiske forhold i naturen, hvor forskellige bestande af narhval forekommer i områderne. Således hører området omkring bygden Savissivik til det sydlige område (Melville Bugt bestanden), mens Qaanaaq, Siorapaluk og området nordfor er et separat forvaltningsområde. I praksis foregår narhvalfangsten i dette nordlige område næsten udelukkende i Inglefield Bredning, hvor der kun fanges få – eller visse år ingen – narhvaler i området nord for Qaanaaq.

I virkeligheden findes der en tredje bestand i Smidt Sund området som fanges ved Etah og iskantområdet nord for Siorapaluk. Denne fangst er dog meget lille, og forvaltes ikke separat.

”Problemer” i forvaltningen: Følgende afsnit lister hvad informanter fra Qaanaaq-området finder problematisk i forhold til den nuværende forvaltning af arten.

Antallet af dyr. Ifølge informanterne i Qaanaaq opleves det ikke at narhvalbestanden er gået tilbage – en enkelt informant mente endda at der i dag forekom flere dyr i området end tidligere, og at flokstyrrelsen var forøget. Der herskede enighed om at der godt kunne fanges flere narhvaler i området omkring Qaanaaq, forstået på den måde at det ikke var antallet af dyr eller fysiske forhold der hindrede fangerne i at høste flere dyr, men derimod kvoterne og besværet med at indhente licenser, der hindrer at der blev taget flere narhvaler.

”Canadiske narhvaler”. Informanterne fortalte at der i visse perioder optræder narhvaler med udseende og adfærd der afviger fra ”de normale” narhvaler der fanges i Qaanaaq-området. Disse ”canadiske narhvaler” har en mere langstrakt form, reagerer ikke nævneværdigt på støj og er dermed lettere at fange. I november 2009 og igen i februar 2010 blev grupper af narhvaler med disse karakterer ”fanget” i en våge ud for Herbert Ø. Informanterne argumenterer at disse canadiske narhvaler er forskellige fra den bestand og de bestandsestimaterne der danner grundlag for kvoterne. Altså en slags ”overskuds-narhvaler” i forhold til kvoten, hvis vandringer biologerne ikke kender til, og at disse derfor kan høstes uden at det influerer på antallet af narhvaler der forekommer i området ved sensommeren.

Geografisk begrænset estimat. I forvaltningsområdet nord for Kap York foregår praktisk taget alt fangst af narhval i Inglefield Bredning. Bestandsestimatet, der ligger til grund for kvote-tildelingen, er således baseret på optællinger fra Inglefield Bredning, og ikke for hele området (altså området nordfor Qaanaaq). En enkelt af informanterne mente at antallet af dyr i kvoterne kunne udvides, da narhvalerne der (kortvarigt – primært om foråret/forsommeren) forekommer ved ”den nordlige iskant” ikke er inkluderet i bestandsestimatet. Som situationen er i dag er fangerne ikke interesseret i at foretage den lange, besværlige rejse til ”det nordlige område” for at fange narhval, når disse dyr indgår i den samlede kvote, og dermed modregnes antallet af dyr der kan nedlægges i Inglefield Bredning.

Støj og narhvaler. Informanterne nævnte at narhvalen er meget følsom over for støj, men at ordningen hvor der tages hensyn til igangværende fangst i de indre dele af Inglefield Bredning, hvor motorsejladts undgå, synes at virke. Med hensyn til sejladts med større skibe og støj i forbindelse med olieeftersforskning (seismiske undersøgelser) i fremtiden udtrykte informanterne større bekymring. Der synes dog at være enighed om at støj ”kun” fordriver narhvalerne kortvarigt, men ikke har længerevarende virkning, og eksempelvis kan ændre dyrenes trækadfærd.

Satellit-mærkning af hvalros.

Omtrent midvejs mellem Grønland og Canada blev denne isbjørn observeret i drivisen.

Fugleobservationer:

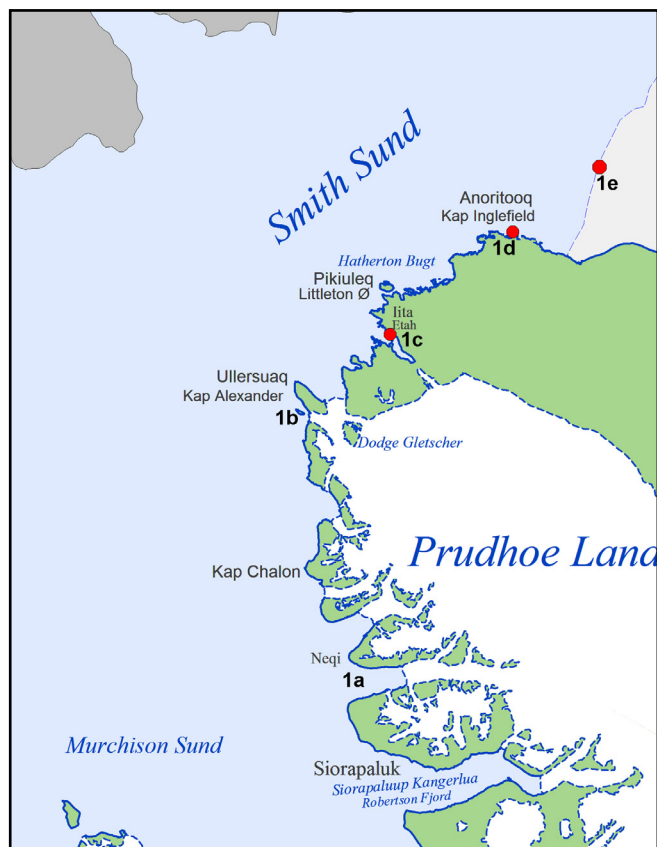
Under feltarbejdet med mærkning af hvalros og narhval blev der løbende udført fugleobservationer. Observationer var for størstedelens vedkommende af opportunistisk karakter – dvs. ikke nødvendigvis designet efter hvor man kunne forvente at finde fugle på denne årstid, men i stedet bestemt af hvor feltarbejdet blev udført.

Nedenstående gennemgang nævner kronologisk de områder besøgt under feltarbejdet med fugleobservationer under de enkelte tidsperioder. I gennemgangen benyttes stednavne, vist i fig. 1 og 2, samt femcifret kode (eks. 77029), fra ”Database over Grønlands havfuglekolonier”. Desuden benyttes initialer fra feltarbejdets deltagere (se afsnit ”Feltarbejde”).

Resumé fugleobservationer: Observationerne fra dette besøg i Qaanaaq-området er interessante i forhold til tidspunktet de er foretaget på. Normalt udføres biologiske undersøgelser af fuglene i området omkring en måned senere på sæsonen, hvor fuglene er mere fast tilknyttet ynglelokaliteten. Feltarbejdet i Nordvandet indeholder flere interessante observationer og konklusioner omkring fuglelivet, bl.a.:

1. *Søkonge og iskanten.* Nordvandet rummer store bestande af havfugle, med søkongen som den antalsmæssige altdominerende art. Arten er ofte nævnt i litteraturen som værende tæt knyttet til iskantområdet ved ynglesæsonens start. Observationerne fra feltarbejdet viser at iskantområdet ikke indeholder signifikante mængder søkonger. Arten er til stede ved iskanten i juni, men ikke tilnærmelsesvis i samme mængder som i de sydligere dele af Nordvandet. Iskanten er ellers indenfor fourageringsradius (< 100 km.), i forhold til den store søkongekolonier ved Etah (den nordligst beliggende koloni i området), men alligevel synes fuglene ikke at benytte dette område.
2. *Mange kongeederfugle.* Nordvandsområdet rummer i sensommeren pæne antal af oversommerende (ikke-ynglende individer, hanner efter parring) kongeederfugle. Feltarbejdet i juni viste imidlertid også at området på dette tidspunkt huser store mængder yngledygtige fugle, særligt i områderne 1a, 1b og 1e (fig. 2). Det samlede estimat for ynglebestanden for hele Grønland lyder forsigtigt på 2000-5000 par. Hvis observationerne af kongeederfugl igennem feltarbejdet summeres ukritisk fås omkring 2800 individer (alle ”parret”, adulte fugle i yngledragt), hvilket muligvis bør resultere i en opjustering af det samlede yngleestimat for Grønland.
3. *Besøg på Littleton Ø.* Lokaliteten (78001) har længe været kendt som en vigtig yngleplads for ederfugl, og lokale beretter om at store mængder (2-5.000) æg årligt høstes gennem 1970'erne og 1980'erne. På trods af at flere biologer har forsøgt at nå til lokaliteten, har den fjerne beliggenhed, samt de barske vejrforhold, gjort at disse måtte opgive at nå frem til lokaliteten. Det betyder at der aldrig har været udført egentlige optællinger på Littleton Ø. Under feltarbejdet i 2013 var det muligt at besøge lokaliteten kortvarigt den 17. juni. Desværre tillod vejrforholdene ikke længere ophold, og desuden var tidspunktet en smule for tidligt i forhold til optimalt optællingstidspunkt. Besøget gav imidlertid et groft estimat af antallet af ynglende ederfugle, samt op tælling af ynglende sne- og knortegæs, hvilket repræsenterer ny viden fra området.
4. *Kjover og ismåger.* Opholdet ved iskanten, samt ved ”Lille Anoritoq” i perioden 13-17. juni indeholder mange observationer af lille kjove, mellemkjove og ismåge. Arternes forekomst i Grønland er dårligt beskrevet som følge af mangelfulde data, hvilket gør feltarbejdets observationer interessante.

FIGUR 2: Kort over den nordlige del af Qaanaaq-området, med områder (1 a-e) der henvises til under gennemgangen af fugleobservationer. Særlig mange kongeederfugle blev observeret ved 1 a, 1 b og 1 e.

Kongeederfugle ved "Den Nordlige Iskant". Et af resultatet af feltarbejdet var relativt mange observationer af kongeederfugle. Praktisk alle observerede fugle var parret - altså en han og hun der opholdt sig sammen - hvilket sandsynligvis indikerer lokale ynglefugle.

Logbog:

4-8. juni, København – Qaanaaq: Aflysning af flyvningen Ilulissat – Qaanaaq gjorde at vi blev 3 døgn forsinket og ankom til Qaanaaq d. 8 juni, i stedet for 5. juni som planlagt.

Fugleobservationer: Selve Qaanaaq by indeholdt ikke mange fugleobservationer. Snespurvene var ankommet og almindelig forekommende i byen, men interessant var det at observere at anlæggelsen af yngledragten var forsinket i forhold til snespurvene i Ilulissat-området. Enkelte overflyvende grå/hvidsiskener blev set, sammen med enkelte syngende laplandsværlinger. Ud for byen var ravn og måger, mens strandkanten (området mellem ”dumpen” og lufthavnen) rummede småflokke (op til 18 individer) af snegæs.

9. juni, Qaanaaq – Etah: Klargøring – transport med hundeslæde til iskanten ved Sioqartoq, hvor turen fortsatte i (4) joller. Ud for Siorapaluk begyndte vejret at blive dårligere med småregn. Ved Uviup timaa (1b, fig. 2) satte motoren på Niels Miunges (NM) jolle ud, og vi måtte efterlade jollen, og fortsætte i tre joller. Efter at have rundet Kap Alexander ser vi de første hvalrosser (to hunner med unger) ved Crystal Palace klipperne. Lidt nordligere (ud for den nordlige munding af Dodge Gletscher) i et område med drivis fandt vi mange (60-70 dyr) hvalrosser på isflagerne, fordelt i smågrupper, og to hanner mærkes med satellit-sender. Ved ankomst til Etah (1c) blev desuden observeret enkelte hvalrosser.

Fugleobservationer: Ved iskanten (Sioqartoq): Havlit 40, tejst 25, polarlomvie 15, gråmåge 5 + 1 skudt. Strækningen mellem de store øer (Qeqertarsuaq og Kiatak) og fjordmundingen ud for Siorapaluk indeholdt store mængder søkonger. Sejladsen foregik kontinuert gennem en lind strøm af søkonger – tusinder og atter tusinder af de små fugle, hvoraf en stor andel var fouragerende. I dette område sås, ud over tejster, også enkelte lille kjove. Ved området ud for Neqi (1a) rastede mange (4-500) kongeederfugle. Samtlige fugle var adulte fugle i fuldstændig yngledragt, og lå enten parvis sammen, eller i småflokke med et lige antal hanner og hunner. Nordvandet er kendt for at huse et større antal oversomrende ikke-ynglende kongeederfugle i sommermånederne, men udseende og adfærd på disse kongeederfugle indikerer at det sandsynligvis drejer sig om lokale ynglefugle, der afventer snesmeltning i indlandet (artens ynglehabitet), før ynglesæsonen indledes. Mellem Sutherland Ø (78003) og den sydlige gletscher-front af Dodge Gletscheren opholdt der sig ca. 3000 ederfugle, hvor estimeret 40 % var kongeederfugle, mens resten var alm. ederfugl. For begge arters vedkommende drejede det sig om adulte fugle i yngledragt.

Ved iskanten opholdt der mange lille kjove.

10. juni, Etah: Ankomst til Etah tidligt om morgenen, og efter at have indhentet søvn, satte vi om eftermiddagen ud for at mærke hvalrosser syd for Etah i det samme område hvor vi natten før havde observeret mange dyr. Totalt mærkes seks hvalrosser med satellit-sender, og et større antal biopsier indhentes. Foruden hvalros blev enkelte remmesæler observeret.

Fugleobservationer: Området mellem Etah og Kap Alexander (området hvor hvalros-mærkning fandt sted) indeholdt tejt, småflokke af ederfugle (begge arter), store flokke af søkonger (størstedelen i ”transport”) samt to observationer af ismåge. I den sydlige del af fjordmundingen ud for Etah ligger tre mindre øer (78002), hvor der opholdt sig ca. 500 alm. ederfugl. KE fortæller at samtlige øer indeholder ynglende ederfugle, og der blev foretaget ilandsstigning på den største (østligste) af øerne. Denne var kun delvist snefri, og indeholdt mange gamle (fra tidligere sæsoner) ederfuglereder, men ingen besatte reder. På øen blev der observeret rævespor, samt 3 par gråmåge. Sandsynligvis var de mange ederfugle omkring øerne ynglefugle, der endnu ikke var startet ynglesæsonen.

11-12. juni, Etah: Vinden var taget til, og umuliggjorde sejlads, så disse dage blev tilbragt i lejr ved Etah. Den inderste del af fjorden var stadig isdækket, med ringsæler på den indre del af isen. Tiden blev brugt på at våge over bådene, der måtte flyttes efterhånden som iskanten brød op under blæsevejret, og det blev muligt at besøge søkongekolonien i den indre del af fjorden ved to lejligheder (afstand fra lejr ca. tre km.). Området omkring Etah var særdeles rigt på biologisk liv, og fra lejren kunne observeres moskus (30), sneharer (40), rendyr (8) og enkelte polarræve i området omkring søkongekolonien.

Fugleobservationer: Søkongekolonien ved Etah er den nordligste kendte koloni i Nordvandet (og dermed den nordligste i Grønland). Kolonien findes på nordsiden af fjorden og strækker sig ind mod ind inlandsisen – dvs. at hele området med søkonger ikke kan overskues fra søsiden, men strækker sig over adskillige kilometer vertikalt. Kolonien er, efter bedste vurdering, sammenlignelig med andre store søkongekolonier i Nordvandet, og indeholder høje tætheder af ynglefugle i de centrale dele af kolonien. At forsøge et estimat af antallet af søkonger ved Etah er meningsløst (men kolonien er stor, og her er mange!), særligt når koloniens fulde omfang ikke kan overskues. For foden af søkongekolonien ligger, foruden store mængder moskus-ekskremitter, store mængder efterladenskaber efter gæs, der vidner om at området benyttes som rasteplass for gæs visse dele af året. I området blev kun observeret 2 (et par) Canadagås og to snegæs. Foruden snespurv og stenpikker, blev der observeret en enkelt jagtfalk. Langs iskanten inde i fjorden rastede tejt (op til 300), ederfugl samt enkelte konge-ederfugle. Midt i fjorden ved Etah ligger en lille ø (uden nummer i havfugledatabasen) – ved ilandsstigning kunne det konstateres at denne ikke rummede (gamle eller nye) ederfuglereder.

”Den nordlige iskant” - den nordlige afgrænsning af Nordvandet.

13. juni, Iskanten: Endelig har vinden lagt sig og det er muligt at fortsætte til turens egentlige destination: Iskanten i den nordlige del af polynyet. Øst for Anoritoq (med positionen 78 33.360N; 71 48.909W) har iskanten kontakt med land, og strækker sig her, med en vel-defineret kant mellem åbent vand og havis, mod nord-nordvest (Fig 1). Inde i havisen ligger flere isbjerge fanget i havisen, og ved et enkelt af dem, omtrent en kilometer fra iskanten, ligger en gruppe på 48 hvalrosser. Alle medbragte satellit-sendere var allerede påmonteret hvalrosser, så denne gruppe blev besøgt udelukkende med det formål at tage biopsier. Efter besøget hos hvalrosserne, sejler vi langs iskanten mod nord, og observerer en isbjørn på havisen, der hurtigt tager flugten ind på havisen mod øst – væk fra os. Vi afsøger derefter området vest for iskanten, som består af en blanding af åbent vand og drivis. Her møder vi endnu en isbjørn, der skiftevis svømmer og går på isflagerne. Et forsøg på at nå iskanten ved Canada (ud for Buchanan-fjorden), må opgives pga. for tæt is, og vi returnerer til den grønlandske side, hvor vi slår lejr på iskanten (1e, fig. 1).

Fugleobservationer: På sejladsen mellem Etah og iskanten passeres Littleton Ø (78001) kortvarigt, og uden at egentlig optælling (se også under 17. juni) er muligt kan det konstateres at øen indeholder store mængder alm. ederfugle (på land = ynglefugle), samt snegæs (mindst 10 par) og Knortegæs (mindst 3 par). Området mellem Littleton Ø og iskanten indeholdt stadig søkonger (> 3000), få ederfugle, ride (150), rødstrubet lom (7), enkelte ismåger og en jagtfalk, mens tejest var almindelig på hele strækningen. Hvor iskanten møder land opholdt der sig havlit (150), kongeederfugl (80) og alm. ederfugl (40).

Under sejladsen langs iskanten var fuglelivet rigt, og fugleflokkene afløste hinanden kontinuerligt uden forekomsten af ”døde områder” hvor der ikke fandtes fugle. Mest talrig var havlit, tejest og kongeederfugl (omkring 1000), hvor samtlige individer af sidstnævnte art, drejede sig om adulte, ”parrede” fugle i fuld yngledragt og altså, som det var tilfældet i områderne mod syd, sandsynligvis indikerer lokale ynglefugle. Almindelig ederfugl forekom kun i ganske få antal langs iskanten. Langs iskanten er ismåge relativ almindelig (i alt noteres 31), og desuden ses lille kjove (13), mellemkjove (2), Sabinemåge (2) og en enkelt Thayers måge. Ride forekommer også jævnlige i iskantområdet med småflokke af 10-30 individer, mens en enkelt flok havterner (14) observeres. Mallemuk forekommer kun fåtalligt med enkelte individer, og ikke i direkte tilknytning til iskanten, og lomvie ses kun med to individer.

Søkonge var til stede langs iskanten og blev jævnlige observeret i småflokke på 100-500 individer, men antalsmæssigt var arten ikke tilnærmelsesvis ligeså almindelig forekommende som i områderne mod syd. Lidt nord for Etah forekom arten stadig i store mængder, men i områderne nord herfra begyndte det at tynde ud i forekomsten. Ved sejlturen mod Canada tynder det kraftigt ud i observationerne af arten, og tæt på Canadas kyst blev kun set enkelte fugle.

14. juni, Iskanten: Lejr på iskanten (1e, fig. 1). Gennem natten observeres der i skiftehold efter narhval og isbjørn. Ved iskanten ses en enkelt ringsæl, og mindst tre remmesæler. Om morgenen hører KE narhvaler, og et 40 meter langt net sættes parallelt med iskanten. Efter lidt tid dukker der en flok (40-50 individer) narhvaler op i horisonten med kurs mod iskanten. Størstedelen af hvalerne opholder sig ved iskanten omkring 2-3 km nord for vores lejr, men 2-3 individer kommer tæt på, og en enkelt han går i nettet, hvorefter den monteres med satellit-sender. Lidt tid efter mærkningen kommer der ændring i vejret, og lejren må i hast pakkes sammen. Vejret gå kun mod det værre, og vi er tvunget til at etablere en ny lejr ved "Lille Anoritooq" (78 33.043N 72 06.803W) med læ for bådene omkring 4 km øst fra Anoritooq (1d, fig. 1).

Fugleobservationer: Ved lejren på isen observeres de samme fuglearter som dagen i forvejen. Kongeederfugl er talrig, og flokke af arten flyver både langs iskanten, samt ind over havisen – igen drejer de observerede fugle sig udelukkende om adulte fugle. I bevægelse langs iskanten ses ismåge (8), lille kjove (6), lomvie (6) samt en enkelt Thayers måge.

15-16. juni, "Lille Anoritooq": Hård blæst fra NV gør at vi er tvunget til at ligge vejrfast og vente på bedre vejr. Tiden bruges til fugleobservationer (se nedenfor), samt til at gå kortere ture på halvøen hvor vores lejr ligger. I nærområdet findes flere fortidsminder, herunder ruiner efter stenhuse hvor knogler fra Grønlandshval indgår i mur-strukturen, og knogler fra fangstdyr ligger spredt i terrænet. Her observeres enkelte polarharer og seks rensdyr.

Fugleobservationer: Under ophold ved pynten "Lille Anoritooq" blev der foretaget sporadiske observationer af forbi-trækkende havfugle. Den nordlige vind gjorde at bevægelser af fugle fra iskantområdet passerede tæt forbi "Lille Anoritooq" – alle arter i en øst-mod-vest-gående retning. Observationerne var ikke systematiske (=var ikke kontinuerte i tidsperioden), og kun fugle inden for en afstand af ca. 1 km fra kysten blev noteret. Observationerne giver med andre ord ikke nødvendigvis et kvantitativt billede af de arter der opholder sig i området syd for iskanten, men sandsynligvis (sammenholdt med observationerne fra 13. - 14. juni) et kvalitativt billede af artssammensætningen på det pågældende tidspunkt af året. Mest talrig var ride (3400 fugle), men bemærkelsesværdigt er også relativt mange lille kjove (67), mellemkjove (17), ismåge (41) og sabinemåge (13) der trak forbi pynten d. 16. juni. Desuden blev havterne (200), mallebuk (177), rødstrubet lom (9), knortegås (5), snegås (2), thorshane (4), islandsk ryle (3), Sandløber (2) og stenvender (2) set forbi-trækkende. På trods af at kongeederfugl, tejest og havlit var blandt de almindeligst forekommende ved iskantområdet blev der kun observeret ganske få (under 50 af hver art) igennem perioden med hård vind. De samme gælder søkonge: kun få tusinde fugle blev observeret i blæsevejrperioden.

Ismågen var en forholdsmæssigt almindelig art ved iskantsområdet.

17. juni, Littleton Ø, Etah: På trods af at vindstyrken er faldet, er havet stadig temmelig uroligt, men vi beslutter at forlade Lille Anoritooq i jollerne. Kort før Littleton Ø møder vi ”krabsø” der vanskeliggør sejlads, det blæser fortsat og det er samtidigt begyndt at sne kraftigt. Alligevel beslutter vi at foretage ilandstigning på Littleton Ø (78001), da lokaliteten indeholder mange ynglefugle, men ikke har været optalt i nyere tid. I strædet mellem Littleton Ø og Hans Ø kunne vi finde en smule læ til jollerne, og mens CE foretager en optælling på øen, indsamler fangerne omkring 30 ederfugleæg, som koges på stedet og spises. Besøget på Littleton Ø var af knap en times varighed, og det var tydeligt at tidspunktet for en optælling ikke var optimalt: En relativ stor andel af rederne indeholdt ikke ”et fuldt kuld” – der var flere reder med kun et eller to æg – og enkelte steder var reden etableret, men indeholdt endnu ikke æg. Formodningen om at rugesæsonen endnu ikke var fuldt etableret, kombineret med vejrliget, gjorde at optællingen kun blev sporadisk, altså at der ikke blev gjort den nødvendige indsats for at finde samtlige reder på øen. Det vurderes af det nødvendige tidsforbrug til en fuldstændig optælling vil være omkring fire timer. Ved besøget på Littleton Ø, kunne det konstateres af den vestlige del af øen havde den tætteste koncentration af ederfuglereder. Fra Littleton Ø kunne det konstateres at Hans Ø (den større ø syd for Littleton), indeholdt både ynglende ederfugle, snegæs og knortegæs, men en egentlig optælling var ikke mulig, grundet tidsforbrug og vejrlig. Hans Ø er stor, og det vurderes at en egentlig optælling vil kræve et væsentligt tidsforbrug.

Efter besøget på Littleton Ø var planen egentlig at sejle hele vejen til Qaanaaq, men vinden var stadig kraftig, og vandet var svært sejlbart, så i stedet var det nødvendigt at overnatte i læ ved Etah. I forhold til vores sidste besøg her, var mængden af is i fjorden blevet mindre, og på den tilbageværende is kunne tælles 14 ringsæler og en enkelt remmesæl.

Fugleobservationer: Et estimat af antallet af ynglende ederfugle på øen landede på mellem 1500 og 2000 par (= reder) – det er dog muligt at antallet af ynglepar havde været højere, hvis optællingen var udført en uge eller to senere på sæsonen. Øen indeholdt samtidigt ynglende snegæs (22 par – alle fugle var af den ”hvide fase”), knortegæs (9 par) og gråmåge (7 par). På øen blev samtidigt observeret stenvender og snespurv, som vurderes at være lokale ynglefugle.

Kongeederfugle over havisen.

Søkonge-kolonien ved Etah udgør den nordligste større koloni for arten i Grønland.

18. juni, Etah – Qaanaaq: Natten igennem faldt der sne ved Etah, og før afgang kunne det konstateres at søkongerne stadig var til stede i kolonien i store antal, at snehare og moskus var repræsenteret ved pæne antal, og enkelte rensdyr blev samtidigt observeret. Umiddelbart syd for Kap Alexander (ved Uviup Timaa) brugte vi noget tid på at få NMs efterladte jolle søsat (se også 9. juni), og her var mulighed for at foretage lidt fugleobservationer. Turen gik, efter en hurtig smuttur forbi Siorapaluk, videre til iskanten (Siorartoq) ved Qaanaaq, hvor hunde og slæder venter, og den sidste strækning over en havis med mange sprækker og våger, kunne foretages. Vi er tilbage på ”hotellet” i Qaanaaq ved 23-tiden.

Fugleobservationer: Området ved Uviup Timaa (1b – fig. 2) havde d. 9. juni indeholdt store flokke af alm. og kongeederfugl, men nu opholdt der sig kun få hundrede alm. ederfugl, og ingen kongeederfugle på stedet. Sutherland Ø har tidligere indeholdt ynglende ederfugle, men ved dette besøg (fra søsiden) kunne ingen ederfugle på land konstateret. Til gengæld ynglede der søkonger i skrånningen på øens sydside. I Murchison Sund var der fortsat mange søkonger på vandet, men ud for Neri (1a – fig. 2) var kun få kongeederfugle. Tilbage i Qaanaaq mødte vi to britiske ornitologer, der havde brugt de seneste 14 dage på at lede efter vadefuglereder i området omkring Qaanaaq. På trods af at de havde dækket et betragteligt areal (nord for byen og vest for lufthavnen), var det kun lykket for dem at finde to reder af stor præstekrave og en enkelt rede af islandsk ryle.

19. juni, afgang til DK/Siorapaluk: Feltarbejdet omkring hvalros/narhval er nu (succesfuldt) afsluttet, og MP og NH starter deres rejse mod Danmark, mens CE med helikopter indleder en uges ophold i Siorapaluk.

20 - 26. juni, Siorapaluk: Ophold i Siorapaluk. Planen var at deltage med lokale fangere i forskellig former for fangst, men sygdom og generelt lavt aktivitetsniveau blandt fangerne, gjorde ikke dette muligt. En enkelt sejltur med erhversfanger Qillaq Danielsen i området blev dog foretaget d. 22 juni, og ellers blev nærområdet ved bygden besøgt til fods. Under opholdet var den inderste del af fjorden stadig isdækket, men en iskant beliggende ca. 5 km øst for bygden. På isen opholdt der sig ringsæler (8), og en tur til farvandet ud for Siorapaluk bød på endeløse flokke af søkonger på vandet.

Umiddelbart ovenfor bygden var der et søkongefjeld. Kolonien indeholdt imidlertid ikke høje tætheder af ynglefugle, og bar præg af menneskeligt aktivitet ("skjul" bygget til søkongefangst). Omkring 2-3 km vest for bygden var også søkongekolonier, og her lå folk fra bygden i "sommerlejr". Her er opført 5-6 huse/skure, hvor folk foretog søkongefangst og fremstilling af Kiviaq (spæksyltet søkonge). Samlet opholdt der sig 12-15 mennesker her ved besøg d. 25 juni. Søkongekolonien her havde en vis størrelse, men umiddelbart virkede tætheden af fugle ikke så høj, sammenlignet med andre kolonier i Thule-området. Også mod øst var der søkongekolonier. Omkring 4 kilometers afstand fra bygden startede kolonierne, og så vidt det kunne vurderes strakte disse sig ind til bunden af fjorden. Disse østlige kolonier var større i udstrækning, og indeholdt høje tætheder af ynglende søkonger. Også her blev der foretaget søkongefangst, men ikke i samme udstrækning som ovenfor/vest for bygden. Efter bedste overbevisning vil de østlige kolonier kunne benyttes i forbindelse med studier af arten (de nedre dele af kolonien bør nok undlades = præget af fangst), hvis et studieområde med "udbygget" logistik/transportmuligheder efterlyses til fremtidige studier.

Under opholdet i Siorapaluk skete det ved en enkelt lejlighed at fangere kom retur fra fangst med en sæk (estimeret 40 individer) med polarlomvier.

Fugleobservationer: Under opholdet i Siorapaluk opholdt der sig 1-3 ismåger i umiddelbart nærhed af bygden gennem perioden. Det samme gjorde sig gældende for 3 (sub-adulte) grønlandske blisgæs, som ofte sås græsende (i et enkelt tilfælde i selskab med en canadagås) vest for bygden. I bygden (tæt på kirkegården) havde et par stor præstekrave en rede, og snespurv, laplandsværpling og stenpikker holdt ligeledes til i bygden. Over fjorden blev det til spredte observationer af mallebuk, gråmåge, ride, havterne, lille kjove, tejest, havlit, ederfugle og kongederfugle (flest d. 23/6: 80 trk. øst) og naturligvis store mængder søkonger i transport mellem kolonierne i fjorden og fourageringspladserne.

I perioden 20-26 juni op der sig tre grønlandske blisgæs udenfor Siorapaluk. Observationen udgør den nordligste af arten i Grønland, som har sin hovedudbredelse i det sydlige Vestgrønland.

Snegåsen er blevet en mere almindelig fugl i Qaanaaq-området. Omkring byen ynglede 2-3 par, og små-flokke blev set rastende på stranden nedenfor byen først på sæsonen.

27. – 28. juni, Siorapaluk - Qaanaaq: Transport i jolle med NP til Qaanaaq. Forlod Siorapaluk i kraftig blæst, og sejlede mod Qaanaaq med overnatning i deltaet ud for Bryant Gletscheren (77029), hvor iskanten var placeret. Havisen ind mod Qaanaaq var tæt på at bryde op, og var svær farbar, så den sidste strækning foregik til fods, mens hundene træk slæden.

Fugleobservationer: Deltaet (77029) rummede en havternekoloni, men ynglesæsonen var kun lige begyndt, og på trods af at fuglene opholdt sig parvis på jorden, og fuglene udviste forsvars-adfærd, blev der ikke fundet reder med æg. Kolonien var meget spredt forekommende (= lang afstand mellem de enkelte par). I deltaet fandtes også 3 par stor præstekrave, og et enkelt par af alm. kjove. Samtidigt opholdt der sig her en flok på 50 islandske ryler. I farvandet ud for deltaet var der konstant havterner der fouragerede, men indslag af lille kjove, ride og alm. ederfugl.

På turen fra deltaet til byen blev følgende ynglede vadefugle registreret: Islandsk ryle (2 par), stenvender (1 par) og stor præstekrave (2 par). Omkring 2 km. fra lufthavnen ved kystlinjen lå enkelte skure/tekte, hvor en enkelt mand dyrkede fuglefangst (konge- og ederfugle).

29. juni – 3. juli, Qaanaaq: De sidste dage inden hjemrejse til Danmark bliver tilbragt i Qaanaaq, hvor der foretages interview med informanter omkring hvalros- og narhvalfangst. Havisen ud for byen består i denne periode af store områder med åbent vand, og 2 km øst for byen ligger folk i lejr og driver narhvalfangst. En enkelt narhval bliver harpuneret men undslipper fangeren.

Fugleobservationer: Opholdet i byen byder ikke på mange fugleobservationer! Snespurvene har nu fået unger (en enkelt findes død, men ingen flyvefærdige unger observeres), og i området ved kirkegården findes en snegåsrede indeholdende 5 æg. Reden beskyttes ivrigt af forældrefuglene, og flere gange er børn og voksne fra byen oppe og se til reden, hvilket skaber en del forstyrrelse. En anden snegås opholder sig meget stationært umiddelbart neden for kirken, og kunne udgøre et potentielt ynglepar, men ingen rede lokaliseres. En tredje snegæsrede med æg skulle efter sigende findes tæt på vejen ud mod lufthavnen, men denne blev plyndret!

Appendiks I - Artsliste:

Fugle:

Rødstrubet lom (*Gavia stellata*): Spredte observationer af enkelte fugle. Flest ved "Lille Anoritooq" 16 juni: 9 trk. Vest + 1 par.

Mallemuk (*Fulmarus glacialis*): Spredte observationer af enkelte individer i hele området. Flest ved "Lille Anoritooq" 16 juni: 177 trk. Vest.

Snegås (*Anser caerulescens*): Observationer af både ynglefugle, samt rastende fugle, flest 15 Qaanaaq 27/6 – ingen "blå fase" iagttaget!

Blisgås (*Anser albifrons*): 3 (sub-adulte) grønlandske blisgæs i omegnen af Siorapaluk udgør den nordligste observation af arten i Grønland.

Knortegås (*Branta bernicla*): Enkelte observationer i området, 9 par på Littleton Ø.

Canadagås (*Branta canadensis*): Enkelte fugle observeret i Qaanaaq og Siorapaluk.

Havlit (*Clangula hyemalis*): Meget almindeligt forekommende ved iskanten – desuden spredte observationer i området.

Kongeederfugl (*Somateria spectabilis*): Meget almindeligt forekommende ved iskanten – desuden spredte observationer i området.

Ederfugl (*Somateria mollissima*): Almindelig i området, stor koloni ved Littleton Ø.

Jagtfalk (*Falco rusticolus*): Enkelte jagtfulke blev set ved "Lille Anoritooq" og Etah.

Stor præstekrave (*Charadrius hiaticula*): Enkelte observationer. Ynglepar (individer der viste afledningsadfærd) blev fundet i deltaet ud for Bryant Gletscheren (2 par), Vest for Qaanaaq (2-3 par) samt et enkelt i Siorapaluk.

Sandløber (*Calidris alba*): Få observationer af enkelte fugle.

Islandsk ryle (*Calidris canutus*): Få observationer af enkelte fugle. Indikation på yngel i området vest for Qaanaaq.

Stenvender (*Arenaria interpres*): Få observationer af enkelte fugle. Indikation på yngel i området vest for Qaanaaq, deltaet ud for Bryant Gletscheren samt ved "Lille Anoritooq".

Thorshane (*Phalaropus fulicaria*): Eneste observation: "Lille Anoritooq" 2 fugle.

Lille kjove (*Stercorarius longicaudus*): Ret almindelig forekommende i hele området – særlig ved iskantsområdet.

Almindelig kjove (*Stercorarius parasiticus*): Få fugle iagttaget. 1 "par" i deltaet ud for Bryant Gletscheren.

Mellemkjove (*Stercorarius pomarinus*): Relativt almindelig forekommende ved iskantsområdet.

Sabinemåge (*Larus sabini*): Relativt almindelig forekommende ved iskantsområdet.

Svartbag (*Larus marinus*): Enkelte fugle observeret ved Qaanaaq.

Thayer's måge (*Larus thayeri*): 2 observationer i det nordlige område.

Gråmåge (*Larus hyperboreus*): Almindeligt forekommende.

Ride (*Rissa tridactyla*): Småflokke af rider blev observeret gennem hele feltperioden. Flest (3400) d. 26. juni ved "Lille Anoritooq".

Ismåge (*Pagophila eburnea*): Enkelt individer samt småflokke observeret i de nordlige områder, især ved iskanten. Også enkelte fugle set ved Siorapaluk.

Havterne (*Sterna paradisaea*): Småflokke af havterne blev observeret i iskantsområdet. En mindre koloni fundet ved deltaet ud for Bryant Gletscheren.

Polarlomvie (*Uria lomvia*): Kun spredte observationer af småflokke.

Tejst (*Cephus grylle*): Meget almindeligt forekommende og vidt udbredt i området.

Søkonge (*Alle alle*): Områdets talrigeste fugleart, søkongen forekommer klumpet fordelt i området.

Ravn (*Corvus corax*): Almindelig forekommende. Enkelte fugle iagttaget.

Stenpikker: (*Oenanthe oenanthe*) Kun få observationer. Bl.a. et individ i Siorapaluk.

Grå-/Hvidsiskan (*Carduelis flammea/hornemanni*): Enkelte overflyvende grå- eller hvidsiskaner blev observeret ved Qaanaaq og Siorapaluk, uden at en sikker artsbestemmelse var mulig.

Snespurv (*Plectrophenax nivalis*): Almindelig forekommende i hele området.

Laplandsværling (*Calcarius lapponicus*): Fåtaligt forekommende, bl.a. ved Qaanaaq i området.

Pattedyr:

Polarræv (*Alopex lagopus*): Flere polarræve blev set og hørt ved Etah, samt en enkelt ved søkongekolonien øst for Siorapaluk. Interessant nok er området omkring Qaanaaq frit for ræve.

Isbjørn (*Ursus maritimus*): To bjørne blev set – begge i iskant-/drivisområdet i den nordlige del af området.

Polarhare (*Lepus arcticus*): Meget almindelig forekommende ved Etah.

Rensdyr (*Rangifer tarandus*): Rensdyr blev observeret ved ”Lille Anoritooq” og Etah.

Moskusokse (*Ovibos moschatus*): Almindelig ved Etah.

Hvalros (*Odobenus rosmarus*): Samlet blev omkring 150 individer set under feltperioden – alle i området nord for Kap Alexander.

Ringsæl (*Phoca hispida*): Enkelte ringsæler set under feltarbejdet. Flest (14) set liggende på isen i bunden af Etah-bugten.

Remmesæl (*Erignathus barbatus*): Enkelte remmesæl blev iagttaget ved flere lejligheder i hele området hvor feltarbejdet blev udført.

Narhval (*Monodon monoceros*): Fra iskanten d. 14. juni blev en stor gruppe (35-40) narhvaler observeret. Hvalerne kom fra sydvest, og havde retning direkte mod iskanten, hvor de gjorde holdt. En enkelt und han blev fanget i net ved iskanten og udstyret medsatellitsender, og motorstøjen i forbindelse med fangsten, gjorde at resten af flokken fortrak.

